

Statenbrief

Besluitvorming

Datum
23 november 2023

Zaaknummer
2022-014856

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 6

Onderwerp
Toiletten in treinen

Beleidsprogramma

- Leefbaarheid
- Bereikbaarheid

Ambitie

- Ambitie 5 Verkeer en vervoer

Thema:

- OV-concessies

Portefeuillehouder
Klaas Ruitenberg

1 Kern voorstel

Via deze brief informeren we u over de mogelijkheden om toiletten in te bouwen in 38 treinen van de concessies Valleilijn (5) en Achterhoek-Rivierenland (33). Om deze ambitie uit het coalitieakkoord mogelijk te maken, vragen we u om beschikbaarstelling van de middelen uit het investeringsbudget voor deze bestuursperiode. Daarnaast worden de structurele middelen die gemoeid zijn met dit voorstel gedekt vanuit de ambitie verkeer en vervoer.

2 Waarom ontvangt u deze Statenbrief?

In de Begroting 2024 heeft u in het investeringsbudget voor deze bestuursperiode middelen gereserveerd voor de realisatie van toiletten in treinen. Met deze brief vragen we u deze reservering om te zetten in een beschikbaarstelling van de middelen. Daarnaast worden de structurele middelen ten behoeve van schoonmaak, leging en onderhoud van de toiletten in de treinen gedekt binnen de ambitie verkeer en vervoer, zodat de toiletten ook daadwerkelijk gebruikt kunnen worden.

3 Hoe bent u eerder betrokken?

U bent over dit onderwerp eerder geïnformeerd, over een lange periode (PS2016-585), (PS2017-430), (PS2016-68). In 2013 en 2016 zijn onderzoeken gedaan naar de kosten en baten van inbouw van toiletten in de treinen in de concessies Valleilijn en Achterhoek-Rivierenland.

Recentelijk bent u ook geïnformeerd:

- Mededelingenbrief februari 2023, met daarin een nieuw rapport met kosten en mogelijkheden voor inbouw van toiletten in de 33 treinen in de concessie Achterhoek-Rivierenland.

4 Samenvatting

Toiletten in de trein betekent voor een grote groep mensen dat het reizen met de trein aantrekkelijker of zelfs mogelijk wordt. Daarom is in het bestuursakkoord toegankelijk openbaar vervoer ook gesteld dat alle nieuwe treinen moeten worden voorzien van een toegankelijk toilet. Daarnaast heeft de Tweede Kamer verzocht om te onderzoeken of versnelde inbouw van toiletten in onze bestaande treinen mogelijk is. Daarnaast staat in ons coalitieakkoord dat we toiletten in de treinen gaan realiseren. Inbouw van toiletten in de bestaande treinen is mogelijk, maar kost zowel incidenteel als structureel geld. Een rolstoeltoegankelijk toilet neemt ook ruimte in: zo'n 10-13 zitplaatsen. Voor het inbouwen van toiletten in onze treinen zijn middelen gereserveerd in het investeringsbudget voor deze bestuursperiode. Voor de jaarlijks terugkerende kosten voor onderhoud, reparatie, schoonmaken en afvoeren echter niet. Het besluit om de eenmalige kosten nu beschikbaar te stellen is een bevoegdheid van Provinciale Staten. Daarom vragen we u in deze brief om te besluiten het incidentele geld beschikbaar te stellen. De verdeling van de inzet van de structurele middelen is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. De structurele middelen die nodig zijn voor het gebruiken van de toiletten in onze treinen worden gedekt binnen de ambitie verkeer en vervoer. Op deze manier dragen we bij aan de toegankelijkheid van ons openbaar vervoer en sluiten we aan bij de ambities uit het coalitieakkoord en bestuursakkoord toegankelijk openbaar vervoer.

5 Argumenten

Landelijk bestuursakkoord toegankelijk openbaar vervoer en coalitieakkoord

In november 2022 is het bestuursakkoord toegankelijkheid ondertekend door het Rijk, de provincies, vervoerregio's en vervoerders. In dit akkoord is afgesproken dat alle nieuwe treinen voorzien zijn van minimaal één toegankelijk toilet per treinstel. Het Rijk heeft voor de uitvoering van dit akkoord een bedrag van € 20 miljoen gereserveerd op de begroting van het ministerie van infrastructuur en waterstaat. Tevens is een motie aangenomen die het Rijk oproept met provincie Gelderland te onderzoeken hoe de bestaande treinen in Gelderland eerder dan 2040 voorzien kunnen worden van een rolstoeltoegankelijk toilet en welke bijdrage het Rijk hieraan kan leveren. Wij zijn en blijven ambtelijk en bestuurlijk met het Rijk in gesprek om hen op deze motie te wijzen en vragen het Rijk om een bijdrage in de financiering van de toiletten in de treinen in Gelderland. Vervolgens is in het coalitieakkoord afgesproken om de ambitie te vergroten, en ook in de bestaande treinen een toilet te realiseren. Het gaat om in totaal 38 treinen zonder toilet, waarvan er 5 afgeschreven zijn in 2036 en 33 in 2042. Om deze ambitie te bekrachtigen, hebt u in de investeringsbudgetten voor deze bestuursperiode middelen gereserveerd om de toiletten te realiseren.

Valleilijn

De 5 treinen die afgeschreven zijn per 2036 zijn onderdeel van onze concessie Valleilijn. Deze concessie is in februari 2023 gegund aan vervoerder Keolis. De looptijd van de nieuwe concessie is van december 2023 t/m december 2036. Een van de eisen die gesteld zijn, is dat de treinen gemoderniseerd worden. Het programma van eisen voor deze concessie is geschreven voordat het coalitieakkoord was afgesloten. Aanbestedingen kennen een lange doorlooptijd. De gunning was ook eerder. In het programma van eisen staat dus niets over inbouw van toiletten.

Datum

23 november 2023

Zaaknummer

2022-014856

Blad

3 van 6

Daarom hebben we Keolis na het bekend worden van het coalitieakkoord alsnog gevraagd om een verkenning te doen naar de mogelijkheden van inbouw van toiletten in de treinen op de Valleilijn. Deze verkenning is nu afgerond en daaruit blijkt dat:

- Inbouw van toiletten in de treinen hoogstwaarschijnlijk technisch mogelijk is; maar er moet nog één technisch risico uitgesloten worden.
- De realisatiekosten in totaal ongeveer € 2 miljoen bedragen;
- Keolis € 0,25 miljoen voor eigen rekening neemt, omdat zij in hun aanbod een proef voor het inbouwen van een toilet hadden aangeboden;
- Inbouw van toiletten gelijktijdig kan plaatsvinden met de modernisering. De voorwaarde hiervoor is dat wij zo snel mogelijk akkoord geven op beschikbaar stellen eenmalige kosten en de besluiten op een andere inzet van de structurele jaarlijkse budgetten.

Wij zijn voorstander van het inbouwen van de toiletten tijdens de modernisering van de treinen. Op deze wijze kan de inbouw op de meest efficiënte manier plaatsvinden die ook voor de reiziger het mindere overlast oplevert:

- Een trein is maar één keer uit de roulatie;
- Er worden geen materialen verspild (door bijv. stoelen te plaatsen die later weer worden verwijderd voor de inbouw van een toilet);
- Het is beter uitlegbaar naar de reizigers: eerst een gemoderniseerde trein zonder toilet lanceren en dan achteraf nog inbouwen vindt niemand logisch, zeker als dit betekent als de trein 2 keer uit de roulatie moet.

Benodigde middelen Valleilijn

Om de inbouw van de toiletten tijdens de modernisering mogelijk te maken, vragen we u om beschikbaarstelling van € 1,75 miljoen van het investeringsbudget voor deze bestuursperiode voor de inbouw van toiletten in de treinen op de Valleilijn.

- De totale kosten voor de inbouw bedragen € 2 miljoen;
- Vervoerder Keolis neemt € 0,25 miljoen voor haar rekening.

Achterhoek-Rivierenland

De 33 treinen die zijn afgeschreven in 2042 vallen straks allemaal onder de concessie Achterhoek-Rivierenland. Voor deze concessie wordt momenteel gewerkt aan het programma van eisen. Dit maakt dat we de inbouw van toiletten kunnen opnemen in de eisen die we meegeven aan de inschrijvende vervoerders. Om een inschatting te kunnen maken van de benodigde incidentele middelen die nodig zijn om toiletten te realiseren en te gebruiken in deze 33 treinen, is eerder onderzoek uitgevoerd, daarnaast hebben we de fabrikant van de treinen een prijsopgave gevraagd voor de inbouw na gunning van de concessie vanaf december 2025.

De inbouw van toiletten in deze 33 treinen nu bekrachtigen, heeft de volgende voordelen:

- We kunnen eisen dat de nieuwe vervoerder de inbouw van de toiletten realiseert, zodat reizigers zekerheid hebben dat de treinen straks een toilet hebben;
- Als deze 33 treinen ook voorzien worden van een toilet, hebben alle treinen in Gelderland een toilet, dan weet de reiziger zeker dat als hij in Gelderland met de trein reist, een toilet beschikbaar is.

Datum

23 november 2023

Zaaknummer

2022-014856

Blad

4 van 6

Uit de verkenning naar de mogelijkheden en kosten van inbouw van toiletten in deze 33 treinen volgt dat:

- De realisatie van de toiletten in deze 33 treinen in totaal zo'n €15.000.000,- kost (inclusief risico-opslag).

Benodigde middelen Achterhoek-Rivierenland

Om de inbouw van de toiletten in de treinen in de concessie Achterhoek-Rivierenland mogelijk te maken, vragen we u om beschikbaarstelling van € 15 miljoen van de gereserveerde middelen op de begroting, zodat we de nieuwe vervoerder na gunning (augustus 2024) direct in de gelegenheid kunnen stellen de inbouw te gaan realiseren.

6 Kanttekeningen, dilemma's en risico's

Hoge ambitie

Het inbouwen van toiletten in bestaande treinen is een kostbare en tijdrovende aangelegenheid. Uit de teksten in het bestuursakkoord toegankelijk openbaar vervoer blijkt dat inbouw van toiletten in bestaande treinen geen eis is. In het coalitieakkoord 2023-2027 is echter een hogere ambitie opgenomen: het wél realiseren van toiletten in de bestaande treinen.

Extra structurele middelen nodig, anders afschaling openbaar vervoer

De toiletten in de treinen kosten niet alleen incidenteel geld omdat ze moeten worden gerealiseerd. Dit kost ook structureel geld, omdat de toiletten ook gebruikt en onderhouden moeten kunnen worden. Deze structurele middelen hebben we niet direct nodig, maar pas vanaf het moment dat het eerste toilet is ingebouwd. Gedurende de jaren van inbouw zullen deze kosten stijgen, vanaf dit moment totdat alle toiletten zijn ingebouwd. Dit zal meerdere jaren gaan duren, maar een exacte inschatting van de duur van de inbouw kunnen we nu nog niet geven. Om te voorkomen dat het aanbod aan openbaar vervoer in de concessie Achterhoek-Rivierenland moet worden afgeschaald, is ervoor gekozen om de structurele middelen te dekken binnen de ambitie verkeer en vervoer, en de exploitatiekosten niet te dekken uit de concessiebudgetten.

Treinen hebben nog een relatief korte levensduur en inbouw toiletten kost tijd

Wanneer u nu kiest voor beschikbaarstelling van de incidentele middelen voor de inbouw van toiletten in de treinen en over de andere inzet van structurele middelen voor de schoonmaak, onderhoud etc., betekent dit niet dat de toiletten vandaag of morgen gerealiseerd zijn. Voor de Valleilijn geldt dat dit zal gebeuren tussen begin 2024 en begin 2026, waarna de treinen nog 10 tot 12 jaar meegaan. Voor de concessie Achterhoek-Rivierenland geldt dat inbouw pas kan starten na start van de nieuwe concessie in december 2025. Het gaat hierbij ook om veel meer (33) treinen, waardoor de periode die nodig is om alle treinen van een toilet te voorzien, waarschijnlijk veel langer is. Uit de verkenning blijkt dat de inbouw van toiletten in de 33 treinen tot wel 7 jaar kan duren, dat betekent dat de laatste trein met toilet afgeleverd wordt rond 2032, waarna de treinen nog 10 jaar mee kunnen.

Toiletten gaan ten koste van zitplaatsen in de trein

Het inbouwen van een toilet zorgt ervoor dat sommige reizigers de mogelijkheid krijgen om met de trein te reizen, of dat hun treinreis comfortabeler of makkelijker wordt. Maar daar staat tegenover dat een toegankelijk toilet een groot oppervlak in beslag neemt. Het toilet neemt zo'n 10 tot 13 zitplaatsen in beslag. Dit betekent dat de capaciteit van de trein kleiner wordt en dat sommige reizigers niet meer kunnen zitten, of bij extreme drukte er eerder sprake is van overvolle treinen en reizigers die niet meer mee kunnen. Dit kan weer leiden tot minder reizigersopbrengsten of een verlaagde klanttevredenheid. Voor de treindienst Arnhem-Doetinchem-Winterswijk is dit tijdens de spits soms al het geval. De komst van de Regio-Expres moet hier soelaas bieden. Bij piekmomenten blijft het een risico dat reizigers blijven staan op stations.

7 Planning en control

Met dit voorstel vragen we u om beschikbaarstelling van € 16.750.000 voor de inbouw van toiletten in de treinen in de concessie Valleilijn en de concessie Achterhoek – Rivierenland. Dit bedrag te dekken uit het nog beschikbaar te stellen investeringsbudget voor deze bestuursperiode. De dekking van de structurele middelen vindt plaats binnen de ambitie verkeer en vervoer.

Vervroegde beschikbaarstelling middelen uit investeringsbudget voor deze bestuursperiode

Normaliter is de eerste mogelijkheid na de begroting om middelen beschikbaar te stellen bij het Tussendocument. Dit moment komt echter te laat om in deze coalitieperiode uw ambitie te realiseren. De besluitvorming van het Tussendocument staat gepland voor april 2024. Echter hebben we de besluitvorming over beschikbaarstelling van incidentele middelen en een andere inzet van de structurele middelen al eerder nodig, namelijk uiterlijk eind 2023. Dit omdat:

- De modernisering van de treinen in concessie Valleilijn al in februari 2024 start en de toiletten daarin meegenomen moeten worden;
- De aanbesteding Achterhoek-Rivierenland nu loopt, het concept- programma van eisen is vastgesteld en gepubliceerd waarmee ook de marktconsultatie is gestart. En belanghebbenden zoals gemeenten én reizigersorganisaties kunnen reageren. Op basis van de marktconsultatie en de inspraak stelt Gedeputeerde Staten het definitieve programma van eisen vast met daarin de eis voor toiletten. De publicatie is begin 2024.

8 Participatie en communicatie

Na dit besluit informeren we de betrokken vervoerders, reizigers en belangenorganisaties over uw besluit. Vanuit de belangenorganisaties is jaren gelobbyd, nu deze ambitie werkelijkheid wordt, willen we hen ook graag persoonlijk informeren hierover. Onlangs is er ambtelijk ook een zeer constructief gesprek geweest met de vertegenwoordiging van de toiletalliantie.

9 Vervolg

Na uw besluit gaan we over tot 2 acties:

- We informeren Keolis, zodat zij de inbouw van de toiletten in de 5 treinen op de Valleilijn kunnen realiseren;

Datum

23 november 2023

Zaaknummer

2022-014856

Blad

6 van 6

In de treinen op de Valleilijn kunnen zodoende nog deze coalitieperiode de toiletten gerealiseerd en in gebruik genomen worden;

- We nemen de inbouw van toiletten en extra structurele middelen (vanuit ambitie verkeer en vervoer) op in het definitieve programma van eisen voor de concessie Achterhoek-Rivierenland; In de treinen in de concessie Achterhoek-Rivierenland kunnen zodoende mogelijk de eerste toiletten gerealiseerd en in gebruik genomen worden in deze coalitieperiode.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

Henri Lenferink

- Commissaris van de Koning

Frederik van Ardenne

- Secretaris

Bijlage(n)

- 1 Ontwerpbesluit
- 2 Begrotingswijziging